ప్రతి ఫస్టు.

[illegible] సూర్యాపేట్.

[illegible] కరోల్‌బాగ్.

[illegible] అజమల్‌ఖాన్ మార్కెట్.

[illegible] మార్కెట్‌లో ఓ [illegible].

[illegible]

సమయం పది గంటల పది నిమిషాలు.

బాంక్ డిపాజిట్ స్లిప్పు రావా [illegible] పోలేక [illegible].

"[illegible]... పనీ... పనీ... [illegible]!"

[illegible] తెలుసు వాడే. అయినా, హిందీలోనే మాట్లాడటం [illegible] అలవాటు.

రంగడు తన భుజం మీద తువ్వాలు సర్దుకొని తిన్నగా ఆదిశేషయ్యగారి దగ్గరకు వెళ్ళి వారి నెత్తి మీద ఉన్న కళ్ళజోడు తీసి కళ్ళ మీద పెట్టాడు.

[illegible] ఓ చేత్తో, ఫైల్సు ఇంకో చేత్తో పట్టుకుని, హడావిడిగా వచ్చిన కొంటా బాంకులో డబ్బు కట్టిన కస్టమర్సుని తోసుకుంటూ వెళ్ళి, ఆదిశేషయ్య కళ్ళజోడు ఆదిశేషయ్య కళ్ళకు అప్పగించి వస్తున్న రంగయ్యని పట్టుకొని, "బాబూ, రంగన్నా! నాకు ఆఫీసుకు టైము పోతూంది. కాస్త ఈ డబ్బు నా అకౌంట్‌లో జమ కట్టి పెట్టు. రసీదు నీ దగ్గరుంచు. నేను సాయంత్రం వచ్చి తీసుకుంటాను" అని రంగయ్య [illegible] చెప్పి [illegible] కుంటూంటే, ఎంత జేబులో అగ్గిపెట్టె తీసి ఇచ్చాడు రంగస్థల నటుడికి. ఇంకేమీ అడగలేదు.

రంగయ్య కాషియర్ దగ్గరకు వెళ్ళి [illegible] డబ్బు జమ కట్టాడు.

[illegible] అయింది.

క్యాంటీనుకు వెళ్ళి ఓ కప్పు కాఫీ తెచ్చాడు మానేజర్‌కు. మానేజరు లంచ్‌టైమ్ లోపల అర్థగంట మూడు సార్లైనా కాఫీ తాగుతాడు. ఆ వస్తున్నప్పుడే ఓ ఖారా కిళ్ళీ కట్టించుకొని వచ్చాడు, రంగస్థల నటుడు శ్రీనివాసరావుకి. ఎవరికి ఏ టైముకు ఏం కావాలన్నది రంగయ్యకి తెలుసు.

పదకొండు గంటలైంది.

మళ్ళా ప్రారంభం.

రంగా, లెడ్జరు.

ఆఫీసు పనైనా, ఆఫీసు పని కాకపోయినా ఎదిరించకుండా చేసి పెట్టుతాడు. రంగా అంటే చాలు, వాళ్ళ వాళ్ళ పనులు అయిపోయినట్టే.

సాయంత్రం అయిదు గంటల వరకు ఆ బాంకులో రంగ నామస్మరణే జరుగుతుంది.

ఇదంతా కనిపెట్టుతున్నాడు రెండు రోజుల నుండి విశ్వనాథం.

విశ్వనాథం ఈ బాంకు ఇన్స్పెక్ట్ చెయ్యటానికి హెడ్ ఆఫీసు నుండి వచ్చాడు.

విశ్వనాథం తన అయిదేళ్ళ సర్వీసులో చాలా బాంకులు ఇన్స్పెక్ట్ చేశాడు. ఏ బాంకులోనూ బంట్రోతులు రంగయ్య మాదిరి, చెప్పగానే పనులు చెయ్యటం తను చూడలేదు. అందులోనూ ఒక

జీవితం ఒక వేదన కాదు
లేక
మానేజరు రంగయ్య
కథ

రంగయ్య కూలర్‌లో నీళ్ళ గ్లాసులో నింపుతున్నాడు.

"రంగడూ! ఎక్కడ చచ్చేవురా? ఓసారి ఇలా వచ్చి పేన్సు వేసి చావురా. ఊపిరి ఆడటం లేదు."

ఊపిరి రాడకుండా చస్తున్న వ్యక్తి ఆ బాంకు మానేజరు మార్తాండ శాస్త్రి. పేరుకు శాస్త్రే కాని చూస్తే బందేన్ సింగ్‌లా ఉంటాడు. అలవాట్లు అలాగే. ఇంట్లో పెళ్ళాం పోరు పడలేక బాంకుకు ఓ గంట ముందుగా వచ్చి ఓ గంట ఆలస్యంగా వెళతాడు ఇంటికి.

రంగయ్య మానేజరు గదిలోకి వెళ్ళాడు, ఫాను వెయ్యటానికి. ఆకౌంటెంటు ఆదిశేషయ్య కుప్పి గంతులేస్తున్నాడు తన సీట్లో.

"రంగా... రంగా... పాండురంగ నామస్మరణ చేయుడు! ఒరే, రంగయ్యా! నా కళ్ళజోడు కనబడటం లేదురా."

హడావుడిగా వచ్చాడు అంత హడావుడిగా బస్సు వైపు పరుగెట్టాడు ఏభై ఏళ్ళ చలమయ్య. చలమయ్య ఎప్పుడూ అంతే. అన్ని పనులు హడావుడిగా చేస్తూంటాడు.

"రంగన్నా, ఈ లెడ్జరు తీసుకెళ్ళి అకౌంటెంటుగారి కివ్వు." ఓ సరళీ స్వరం. ఆమె హైదరాబాద్ ఆడపడుచు. ఊసుపోక పని చేస్తున్నానంటుంది. ఎంత మట్టుకు నిజమో తెలియదు. అదే సమయంలో మానేజర్ రూమ్‌లో బెల్ పిలిచింది రంగయ్యని.

"ఈ లెటర్స్ డిస్పాచ్‌లో ఇవ్వు."

"శ్రీమాన్ రంగబాబూ! అరగంట నించి వెతుకుతున్నాను. అగ్గిపెట్టె కనపడటం లేదురా, బాబూ." రంగస్థల నటుడు శ్రీనివాసరావు ఉవాచ— అభినయంతోబాటు.

రంగయ్యకు తెలుసు, శ్రీనివాసరావు సిగరెట్టే తప్ప అగ్గిపెట్టె కొనడని.

రంగయ్యా, కళ్ళజోడు.

రంగన్నా, మంచినీళ్ళు.

రంగబాబూ, జమ.

రంగడూ, ఫైలు.

రంగబాబూ, అగ్గిపెట్టె.

ఒకరు కాదు, ఇద్దరు కాదు, ఆ బాంకులో పని చేస్తున్న వాళ్ళే కాదు, అక్కడకు వచ్చిన కస్టమర్స్ కూడా రంగా, రంగన్నా, రంగబాబూ, రంగయ్యా అని పిలుస్తూనే ఉంటారు, ఏవేవో పనులు చేయించి పెట్టుకోవటానికి.

రంగడు అందరి పిలుపులకు ఓపికగా అటెండు అవుతాడు. చిన్న పనైనా,

గరిమెళ్ళ వెంకటసీతారాం

పక్క ముమ్మరంగా శ్రామికులు, ఫోర్తు క్లాసు ఎంప్లాయీస్ తమ తమ హక్కుల కోసం నెలకు ఇరవై రోజులు సమ్మెలు జరుపుతున్న ఈ రోజుల్లో రంగడు కింది పెదవి కదల్చకుండా ఆఫీసు పనులే కాకుండా, స్వంత పనులు కూడా చేసి పెట్టుతున్నా డంటే విశ్వనాథాని ఆశ్చర్యమే వేసింది.

మీరు చెపితే నమ్మరు. లెడ్జరులో పోస్టింగు చెయ్యాలంటే రంగడు వచ్చి లెడ్జరు ఓపెన్ చేసి, పెన్ను కాప్ తీ చేతిలో పెట్టితేనే గుమాస్తా పోస్టింగు చెయ్యగలడు. లేకపోతే లేదు.

విశ్వనాథం ఇదంతా చూస్తున్నాడు రంగడి స్వంత విషయాలు తెలుసుకో లని కుతూహలం కలిగింది. ఆ సాయంత్ర రంగణ్ణి తనతో లాడ్జికి తీసుకుని వె రంగడి సంగతులు తెలుసుకున్నాడు.

రంగడి తండ్రి బంట్రోతుగా [illegible] చేస్తున్నాడు. రంగడి తండ్రి తం బంట్రోతుగా రిటైరయ్యా రంగడూ బంట్రోతుగానే కుదు కొన్నాడు. అయితే, రంగడికి, అ

తండ్రి, తాత ముత్తాతలకు ఒక భేదం ఉంది.

రంగడి పూర్వులు తమని భగవంతుడు బంట్రోతులుగానే పుట్టించాడని నమ్మే వారు. రంగడు అలా అనుకో లేదు. పరిస్థితులను బట్టి తను బంట్రోతు ఉద్యోగంలో చేరవలసి వచ్చింది అని తనకు తెలుసు. ఎవరూ పుట్టుక తోనే ఆఫీసరు,మానేజరు కారు. ఆఫీసరు, మానేజరు కావటానికి తగిన అర్హత సంపాదించుకోవాలి. బాగా చదువు కోవాలి. ఎన్నో విషయాలు తెలుసు కోవాలి. డిపార్టుమెంటు టెస్టులు పాసు కావాలి. అయితే, కొంత మందికి చదువుకొని పైకి రావటానికి వాళ్ళ చుట్టూ ఉన్న వాతావరణం, వాళ్ళు పెరిగే పరిస్థితి, వారి కుటుంబ స్తోమతు కొంతవరకు దోహదం చేస్తాయి. అలాంటి వాళ్ళు సులభంగా పైపైకి పోగలరు. కొంతమంది తమకు పరిస్థితులు అనుకూలంగా ఉన్నప్పటికీ, సద్వినియోగం చేసుకొని పైకి పోవటానికి ప్రయత్నిం చరు. వాళ్ళని దేవుడుకూడా క్షమించడు. మిగతా కొంత మందికి ఏ విధంగానూ

"నా పంట నాట్యమాడుతూంది...
జై కిసాన్ ఎరువుల నుండి
వచ్చు ధనలాభం చూస్తూ!"

"నేను నా భూమికి తగిన మోతాదులో జై కిసాన్ ఎరువులను వేస్తాను. దీనివల్ల భూమి నాకత్యధిక పంటలనిస్తుంది! వివిధ భూములకు, పంటలకు అనువైన అత్యధిక పోషక అహారం జై కిసాన్ ఎరువులందున్నది. ఇవి "జై కిసాన్" చిహ్నం గల ప్రకాశవంతమైన పసుపు రంగు జువారి షాపులలో సులభంగా దొరుకును".

జై కిసాన్...యూరియా, యూరంఫాస్, సంపూర్ణ
అధిక దిగబడులకు, అధిక లాభాలకు
అత్యంత శక్తివంతమైన ఎరువులు

JAI KISAAN

జువారి ఆగ్రో
కెమికల్స్
లిమిటెడ్, గోవా
ప్రాంతీయ విక్రయ
కార్యాలయాలు—
కర్నూలు, సికింద్రాబాదు,
పంజిం, బెంగళూరు,
హుబ్లి, నాగపూరు,
పూనా.

లింటాస్ ZUA.47-140 TL

పరిస్థితులు అనుకూలంగా ఉండవు. వాళ్ళు వృద్ధిలోకి రావాలంటే చాలా శ్రమ పడాలి. చాలా కృషి చెయ్యాలి. ఎంతో ఓపిక ఉండాలి. ఇవి రంగడి అభిప్రాయాలు. తను ఈ మూడో తెగకు చెందిన వాణ్ణి అని అంటాడు. ఏ పనినైనా హీనంగా చూడకూడదు. ప్రతి పని లోనూ డిగ్నిటీ ఆఫ్ లేబర్ ఉంది. ఇవికూడా రంగడి అభిప్రాయాలు.

రంగడి దిన చర్య ఉదయం నాలుగు గంటలకు ప్రారంభం అవుతుంది. కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని, స్నానం చేసి దేవుణ్ణి ప్రార్థిస్తాడు. తరవాత ఓ గంట చదువుకుంటాడు. ఐదు గంటలకు న్యూస్ పేపర్ ఏజెంట్ వద్దకు వెళ్ళి వార్తా పత్రికలు తీసుకుని ఇంటింటికి అంద జేస్తాడు. దానివలన కమిషన్ ముట్టు తుంది. ఎనిమిది గంటలకు చిన్న చిన్న పిల్లలను వాళ్ళ బాగులు తను పట్టుకుని, వాళ్ళని జాగ్రత్తగా వాళ్ళ వాళ్ళ ఇళ్ళనుండి సైకిల్ మీద స్కూలుకు దిగబెడతాడు. అందువల్లకూడా కొంత డబ్బు వస్తుంది. తొమ్మిది గంటలకు భోజనం చేసి, బాంకుకు వెళతాడు. బాంకు అయిపోయిన తరవాత జగన్నాథం మాస్టారి ఇంటికి వెళతాడు. జగన్నాథం మాస్టారు చాలా మంచివారు. ఎవరైనా చదువుకోవటానికి ఆపేక్ష చూపారంటే చాలా మురిసి పోతారు. అందులో లేమిలో ఉన్న వారంటే మరీ శ్రద్ధ తీసుకుంటారు.

రంగడు ఈ నాడు మెట్రిక్ పరీక్షకు చదువుతున్నాడంటే అదంతా జగన్నాథం మాస్టారి ప్రోద్బలమే. ప్రైవేటు నుండి వచ్చాక భోజనం చేసి, తను చదువు కుంటూ, తనతమ్మునికు, చెల్లెలికిపాఠాలు చెపుతాడు. సెలవు రోజుల్లో మాస్టారి ఇంటికి వెళ్ళి ఏమైనా పనులుంటే చేసి పెడతా నంటాడు. మాస్టారు ఒప్పుకోరు. అయినా, ఏవో చేస్తూనే మొక్కలకు నీళ్ళు పోస్తాడు. ... కొడతాడు. బజారు సామానులు ... మాస్టారు వాణ్ణి తన కొడుకు ... చూసుకుంటారు. మాస్టారి ... గారి కామేశ్వరమ్మ సాక్షాత్తు ... పూర్ణమ్మే. పండుగ పబ్బం వస్తే ... గడికి తన పిల్లలతో బాటు భోజనం ... తుంది. జగన్నాథం మాస్టారు, ... మేశ్వరమ్మ పార్వతీ పరమేశ్వరులు, ... దృష్టిలో. వారి సన్నిధిలో చదువే ..., సంస్కారంకూడా అబ్బుతుందని ... విశ్వాసం. జగన్నాథం మాస్టారు బ్రాహ్మణులు. రంగడు కాపుల కులానికి చెందిన వాడు. అయినా, మాస్టారి ఇంట్లో కులాల ప్రసక్తి రాదు. ఆ దంపతులు వీటి అన్నింటికి అతీతులు.

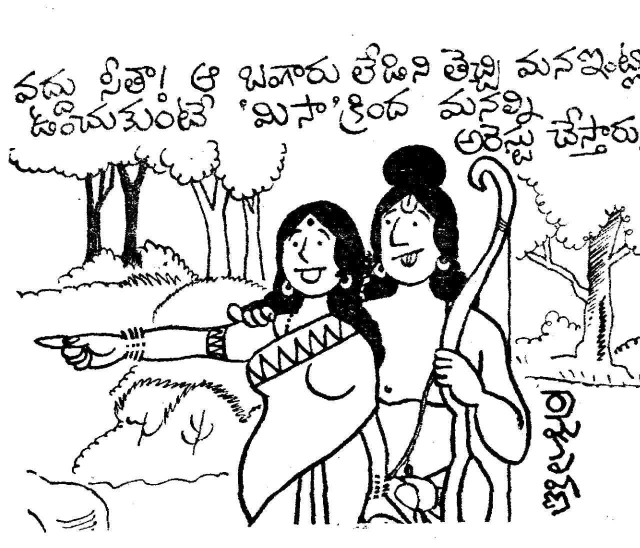

బాంకు ఇన్‌స్పెక్టర్ విశ్వనాథం వారం రోజుల్లో తన పని పూర్తి చేసుకుని హైదరాబాద్ వెళ్ళిపోయాడు.

రంగడు ఆ సంవత్సరం మెట్రిక్ పరీక్షకు వెళ్ళాడు. జగన్నాథం మాస్టారి ఆశీస్సులు, దేవుడి దయ—రంగడి దీక్షకు ఫలితం కలిగింది. రంగడు మంచి మార్కు లతో మెట్రిక్ పాసయాడు.

రంగడి పట్టుదల మరింత ఎక్కు వైంది. పి. యు. సి. పరీక్షకు పుస్తకాలు కొన్నాడు. టైపు, షార్టుహేండు ఇన్‌స్టి ట్యూట్‌లో జాయిన్ అయాడు. టైపింగు స్పీడు త్వరలోనే అందు కొన్నాడు. బాంకు మానేజరు రంగయ్య పట్టుదలకు అచ్చెరు వందాడు. రంగ య్యను ప్యూను ఉద్యోగం నుండి టైపిస్ట్ ఉద్యోగానికి మార్చాడు.

మరో మూడేళ్ళు గడిచాయి. రంగడు గ్రాడ్యుయేటు అయాడు. బాంకు డిపార్టుమెంటు టెస్టులు కూడా పాసయాడు. దేనికైనా పట్టుదల, దీక్ష, కృషి ఉండాలి. సాధించలేని దంటూ లేదు. తన చదువులు, టెస్టులు రంగయ్యను ఉద్యోగంలో మీదకు తీసుకుని వెళ్ళటం ప్రారంభించాయి. ఇప్పుడు రంగయ్య అకౌంటెంటు. చిన్న పని నుండి పైకి వెళ్ళటం చేత అన్ని పనులలో మెలకువలు తెలుసు కున్నాడు రంగయ్య.

కాలం పరుగెట్టుతున్నది. ఇంకో రెండేళ్ళు గడిచాయి. రంగయ్య పోస్టు—గ్రాడ్యుయేటు అయాడు. మిగతా డిపార్టుమెంటు టెస్టులుకూడా కంప్లీట్ చేశాడు.

ఎనిమిదేళ్ళ వ్యవధిలో బంట్రోతు రంగయ్య అసిస్టెంట్ మానేజరు రంగయ్య అయాడు. ఇది ఎవరూ ఊహించలేని విజమైంది. ఇంత పెద్ద ఉద్యోగం లోకి రావటం వాడి నెత్తిమీద వ్రాసి ఉందంటారు ఆ బాంకులో పని చేస్తున్న వాళ్ళు. కాని, రంగయ్య అలా అనుకోడు. ఆశయం ఉండాలి. ఆశయా నికి తగ్గ కృషి చేయాలి. ఆపైన దేవుడి దయ. కృషి ఎప్పుడూ వ్యర్థం కాదు. ఫలితం ఒకప్పుడు ముందుగా కనపడుతుంది. ఒకప్పుడు ఆలస్యంగా రావచ్చు. అసిస్టెంట్ మానే జరు రంగయ్య ట్రాన్స్‌ఫర్‌ల మీద చాలా ఊళ్ళు తిరిగాడు. ఎంతో అనుభవం గడించాడు. తనకు తెలియని విషయా లెన్నో తెలుసుకున్నాడు.

ఈ ఎనిమిది సంవత్సరాలలో ఇన్‌స్పెక్టర్ విశ్వనాథంకూడా ఎన్నో పదవులు మారి ఇప్పుడు జనరల్ మానే జరయాడు. ఈ వ్యవధిలో రంగయ్య ఎలా పైపైకి పోతున్నాడో తెలుసు కుంటూ విశ్వనాథం సంతోషించే వాడు. అసలు రంగయ్యను చూచిన మొదటి రోజునే విశ్వనాథానికి రంగయ్య అంటే అభిమానం కలిగింది. రంగయ్య స్వంత విషయాలు, రంగయ్య పట్టుదల, దీక్ష తెలుసుకున్నాక రంగయ్య మరింత సన్నిహితు డయాడు పరోక్షంలో విశ్వనాథానికి. తనతో పని చేసే వ్యక్తు లకు విశ్వనాథం రంగయ్య చరిత్ర చెప్తుతూండేవాడు. పట్టుదలతో, కృషితో రంగయ్య ఎలా పైకి వచ్చినది వివరించే వాడు. రంగయ్యను మార్గ దర్శకుడుగా అందరి ముందు పెట్టే వాడు.

ఆ సంవత్సరం బాంకు మానేజరు వేకన్సీలు మూడు వచ్చాయి. కీన్ కాంపి టీషన్. అసిస్టెంట్ మానేజర్లుగా పని చేస్తున్న ముప్ఫైమంది అప్లై చేశారు. అందులో రంగయ్యకూడా ఉన్నాడు. ఇంటర్‌వ్యూ పెట్టారు. సెలెక్షన్ బోర్డులో డైరెక్టర్లున్నారు. మూడు ఇంటర్‌వ్యూలు జరిగాయి. ఫైనల్ ఇంటర్‌వ్యూ సెలెక్టు చేసిన అభ్యర్థులలో మొదటివాడు రంగయ్య. రంగయ్య ప్రతిభ, ప్రజ్ఞ చూచి డైరెక్టర్లు అచ్చెరు వొందారు. అందులో రంగయ్య తమ బాంకులోనే బంట్రోతుగా పని చేసి ఎలా వృద్ధిలోకి వచ్చాడో తెలుసు కున్నాక వాళ్ళ ఆశ్చర్యానికి అంతు లేదు.

పదేళ్ళలో బంట్రోతు రంగయ్య మానేజరు రంగయ్య అయాడు. ఇది మింగబడలేని విజమైంది. ఈ వార్త తెలుసుకుని, ఎక్కువ సంతోషించిన వ్యక్తులలో మొదటి వాడు విశ్వనాథం.

రంగయ్య తను మొట్టమొదట ప్యూనుగా చేరిన ఢిల్లీ కరోల్‌బాగ్ అజమల్‌ఖాన్ మార్కెట్ బాంకులోనే మానేజరుగా పోస్టు అయాడు.

ఏ బాంకులో ఒకప్పుడు ప్యూనుగా పని చేశాడో అదే బాంకులో ఇప్పుడు మానేజరుగా పని చేస్తున్న ఆ రంగయ్యను మానేజరు రంగయ్యగా చూడాలన్నఅభిలాష కలిగింది విశ్వనాథానికి. వెంటనే ఆఫీసు పని కల్పించు కొని ఢిల్లీ వచ్చాడు విశ్వనాథం.

అది ఢిల్లీ.

అందులో న్యూఢిల్లీ.

న్యూఢిల్లీలో అదే కరోల్‌బాగ్.

కరోల్‌బాగ్‌లో అదే అజమల్‌ఖాన్ మార్కెట్.

అజమల్‌ఖాన్ మార్కెట్‌లో అదే బాంకు.

కాలం శీతాకాలం.

సమయం సాయంత్రం నాలుగు నలభై.

అదే అకౌంటెంటు ఆదిశేషయ్య కుప్పి గంతు లేస్తున్నాడు తన సీట్లో.

"ఒరే. . . ఒరే. . . ఈ బంట్రోతు వెధవ పేరు జ్ఞాపకం ఉండి చావదు. ఓ బంట్రోతు బాబూ, నా కళ్ళజోడు కనపడటం లేదురా. . ."

ఎవరూ వినిపించుకోలేదు.

మళ్ళా అరిచాడు ఆదిశేషయ్య.

"ఎక్స్‌క్యూజ్ మీ!" అని విశ్వనాథానికి చెప్పి, తన సీట్లో నుండి లేచి, నేరుగా ఆదిశేషయ్య దగ్గరకు వెళ్ళి, అతని నెత్తి మీద ఉన్న కళ్ళజోడు తీసి కళ్ళ మీద సరి చేసి, మాట్లాడకుండా తిరిగి వచ్చి తన సీట్లో కూర్చున్నాడు మానేజరు రంగయ్య. *